

ОТВОРЕНО ПИСМО

Заводу за заштиту споменика културе Града Новог Сада и Организационом одбору Семинара „ОБНОВА, ОДРЖАВАЊЕ И ПРОМОЦИЈА ТВРЂАВА – НАЦИОНАЛНИ ЗАДАЦИ РАЗВОЈА У ЕВРОПСКИМ ОКВИРИМА“

Поштовани,

Колегиница из Републичког завода за заштиту споменика културе - Београд ми је проследила мејл који је добила 30. августа 2017, са позивом на Семинар „Обнова, одржавање и промоција тврђава – национални задаци развоја у европским оквирима“.

Прочитао сам позивно писмо и агенду активности са учесницима на Семинару. Сигурно вам је познато да успех оваквог скупа зависи од: организатора и организационог одбора, позваних учесника и агенде скупа. Није ми познато ко је у организационом одбору, јер то нигде није наведено, али би његови чланови морали да знају који пројекти постоје, који су реализовани или у току извођења. Међутим, из избора учесника видим да је негирано постојање Пројекта ревитализације тврђаве Голубац, који се својим одрживим приступом и примењеним решењима, можда чак једини у Србији, управо односи на тему којој је посвећен ваш Семинар.

Стога имам професионалну дужност да вас обавестим о следећим чињеницама.

1. Студију оправданости и Идејни пројекат ревитализације тврђаве Голубац је урадила архитекта Марија Јовин 2009. године, а израду идејног пројекта је добила на међународном конкурсима који је расписан у оквиру ИПА програма 2011. Израду главних пројеката и усаглашавање свих сегмената је радила од средстава Министарства трговине и туризма и Министарства културе од 2010. до 2014. године, кад је започело извођење радова.

2. Као консултант сам пратио израду Идејног пројекта ревитализације тврђаве Голубац од самог почетка, од међународног конкурса 2009. године; после усвојеног идејног пројекта пратио сам израду Плана детаљне регулације и разраду пет идејних пројеката за пет великих целина на простору од 27 хектара, као и израду преко 40 главних пројеката за извођење радова на тврђави и у њеној околини. Пратио сам израду Студије изводљивости за проглашење туристичког простора тврђаве Голубац, као све контроле пројекта од стране домаћих и међународних институција. Као члан Скупштине новоформираног ДОО Тврђава Голубачки град сам пратио реализацију пројекта, а делом и као конзерваторски надзор.

Могу да потврдим, са свим својим тридесетпетогодишњим искуством рада у Републичком заводу за заштиту споменика културе, да овакав пројекат, какав је Пројекат ревитализације тврђаве Голубац, који је урадила Марија Јовин са својим тимом сарадника, Републички завод никада није урадио, па чак ни видео. Имао сам задатак и част да прегледам готове пројекте и предложио сам да Републички завод да сагласност на пројекте, што је и учињено.

Тврђава Голубац је, захваљујући пројекту Марије Јовин, добила европску донацију у висини од 6,7 милиона евра. Влада Републике Србије је разумела потенцијал уређене тврђаве Голубац из Студије изводљивости коју је урадила Марија Јовин са сарадницима и формирала

је предузеће „Тврђава Голубачки град“ за управљање простором и до тада напуштеном тврђавом, које ће имати и инвеститорска права.

Такав приступ је у потпуној супротности са елементарном техничком и палијативном заштитом (реконзервацијом, инвестиционо техничким одржавањем кровова и поправкама оградних зидова) којом се махом бави Републички завод.

Треба само упоредити овај пројекат са пројектима и резултатима рада Републичког завода на сличним објектима, а које ћете имати прилике да чујете из излагања госпође Гордане Симић, јер је на њима радила годинама: тврђава Фетислам (од 1981. до 1989. године), тврђава Голубац (1976-1988), тврђава Рам (1979-2015), Шабачка тврђава (2004), Манасија (1989-2017) и видећете огромну разлику у приступу и квалитету пројеката. Занемаривши чињеницу да ти пројекти не испуњавају основе услове да добију грађевинску дозволу, па ни било какву донацију, о презентацији, одрживости, омогућеној финансијској самосталности културне баштине нема ни помена.

Пошто Организациони одбор није сматрао да пројекат тврђаве Голубац може да буде приказан на Семинару, од стране аутора или мене, као неког ко је пратио све фазе израде и део реализације, о пројекту се може информисати у тексту Марије Јовин „Пројекат ревитализације тврђаве Голубац“ (Гласник Друштва конзерватора бр. 39, Београд 2015), као и на сајту http://temerinski.com/images-golubac/Golubac_revitalization.pdf.

3. Када су започели радови на тврђави Голубац, од стране Републичког завода сам био одређен да обављам конзерваторски надзор, који, по Закону о културним добрима, контролише да ли се радови изводе према пројекту на који је Завод дао сагласност. Ту су настали и први проблеми јер је извођач на тврђави одбио да ради са кречним малтером и тражио да ради само позиције које му одговарају.

То је довело до великог понижавања Републичког завода, у коме радим, пошто је извођач тражио смену конзерваторског надзора, јер не дозвољавам да ради са цементом. На захтев финансијера, Аустријске развојне агенције, ја сам смењен, а за конзерваторски надзор су именовани Брана Стојковић Павелка, Драгољуб Тодоровић и Снежана Јејић. Првим дописом су одобрили извођачу измену пројекта и коришћење цемента.

4. Пројектом Марије Јовин је предвиђено да се куле и зидови заштите реконструкцијом зубаца и крововима, а да се фасаде кула и лица бедема не дирају, јер тврђава мора остати читљива и за будуће истраживаче. Код надзиђивања до пуне висине врхова кула и бедема, предвиђа се дерсовање упоредо са зидањем, што је био и средњовековни начин рада, тако да би то обезбедило и довољно јасно одвајање старог и новог. Међутим, извођач је уз сагласност новог конзерваторског надзора (Павелка, Тодоровић, Јејић), дерсовао читаве зидне површине од врха до дна кула и бедема.

Имали смо пре неколико година прилику да видимо како је белим спојницама „обрађена“ Вршачка кула, а сада је то исто урађено са готово целом тврђавом Голубац.

То је урађено из два разлога, да се обезбеди накнадни рад извођачу (скела, обијање, дерсовање) и извлачење новца од донације, као и да се прикрију стварне количине зидања или презиђивања. Такви радови нису предвиђени ни мерама техничке заштите ни Главним пројектом реконструкције и конзервације, јер обијање оригиналних, средњовековних спојница или спојница из поправки и новијих фаза тврђаве, значи неповратни губитак података, немерљиву штету и непримерено уједначавање изгледа фасадних површина.

Таква обрада фасада кула и лица зидова представља драстично нарушавање примењеног конзерваторског поступка у пројекту, који има сагласност Републичког завода и грађевинску дозволу Министарства грађевинарства. Аутора и одговорног пројектанта Марију Јовин нико

није консултовао ни тражио сагласност за ове радове, а она се дописима без успеха обраћала Заводу са захтевом да Завод спречи ове штетне радове. Од Републичког завода је добила само једно непотписано писмо, које је вероватно састављао ваш изабрани излагач за Голубац, Драгољуб Тодоровић, у коме се каже да у пројекту ревитализације тврђаве Голубац ништа не ваља, чак ни обезбеђење обале од високе воде.

5. Републички завод је имао надлежност и обавезу да спречи наношење непроцењиве штете на средњовековном објекту и поступи по Закону о културним добрима, али своју законску обавезу не само да није користио, већ је и злоупотребио. Уместо да води рачуна о томе да се радови изводе по пројекту, да ли се користе одговарајући материјали, Републички завод се довео у ситуацију да крије шта ради од аутора пројекта, који податке о томе мора да тражи преко Повереника за информације од јавног значаја.

Надам се да ћете у излагању Драгољуба Тодоровића видети те уједначено бело фуговане куле и бедеме. Надам се да ћете видети како је, супротно пројекту, сутерен Деспотове палате већ затрпан отпадним каменим материјалом из оближњег каменолома и покривен дебелом армирано-бетонском плочом. Тиме је заувек сахрањен сутерен, са системом димњачких отвора за грејање приземља, са степеницама уклесаним у стени, вратима ка кули... Надам се да ћете видети Тодоровићево идејно решење реконструкције средњовековне палате са стакленом фасадом.

Предавач кога је Организациони одбор изабрао за тврђаву Голубац представљаће бешчасће које је завладало код неких чланова стручне конзерваторске службе Републичког завода, што је „резултат погубног коруптивног утицаја грађевинске мафије, којим се газии стручни и професионални однос према споменику“, како је то назвала Марија Јовин (<http://www.novosti.rs/vesti/kultura.71.html:664526-Stakleni-zid-na-tvrđjavi>).

Поштовани чланови Организационог одбора, ако вас тврђава Голубац не занима, као пример како се праве одржив пројекат и студија изводљивости за једну тврђаву, да би се добила европска бесповратна донација, како се штити простор, а не само објекат, како се формира управљач тог простора, онда можете бити задовољни својом припремом Семинара.

Без обзира на све, пројекат Марије Јовин већ даје резултате, јер бројни посетиоци долазе да посете паркинг, визиторски центар, прошетају обалоутврдом и да виде из даљине силуету тврђаве... Камо среће да смо успели да се отргнемо изазову нетранспарентног трошења донације, већ би дуже од годину дана и тврђава била завршена и отворена за посетиоце, а инвестиција почела да се враћа у буџет Србије.

Синиша Темерински, дипл. инж. арх.

-архитекта саветник Републичког завода за заштиту споменика културе Београд

-консултант на Идејном пројекту ревитализације тврђаве Голубац (2009)

-члан Скупштине ДОО Тврђава Голубачки град (2014-2016)

-конзерваторски надзор над радовима на тврђави (2014-2015)

Београд, 31. август 2017.